

Vrijeme ranog djetinjstva, roditelja i odgajatelja

Susanna Mantovani

U članku se iznosi razmišljanje o odnosu između vremena i ranog odgoja i obrazovanja – odnosu koji zahtijeva vrijeme, refleksiju i dvojbu. U današnje vrijeme rascjepkanost skraćuje trajanje naše percepcije i utječe na izbore i postupke odraslih, ali i na dječja iskustva. Vrijeme koje djeca provode u jaslicama i vrtićima trebalo bi biti usklađeno s vremenom ustanova i vremenom odraslih koji su, zajedno sa svojom djecom, korisnici njihovih usluga – ali i vremenom djelatnika ustanova.

Što to mi odrasli radimo, što rade odgojno-obrazovne ustanove pa su djeca podložna dosadi, ne žele ništa raditi sama, nezainteresirana su, u isto se vrijeme osjećaju ograničeno i isključeno, ne pronalaze mjesto za razmišljanje, samostalno pričanje priča, nisu voljna izvaditi knjigu, započeti igru ili gledati oko sebe i razmišljati o onome što vide. Mi roditelji danas smo svi zaokupljeni i preplavljeni svakodnevnim nedostatkom vremena (ustvari rascjepkanošću koja skraćuje vrijeme i teškoćama u realističnom i autonomnom organiziranju naših dana) te nedostatkom vremena u tjednu i tijekom godine, s rokovnicima i danima isplaniranim do zadnje minute, sa sastancima koji su dogovoreni i za proljeće sljedeće godine. Ova rascjepkanost skraćuje trajanje naše percepcije, izaziva anksioznost kad se rokovi počnu primicati i, prema okrutnom paradoksu, čini nas zaokupljenima i jednako nemirnim čak i kad ih nema – u vrijeme dokolice na praznicima. Sve te obveze dovode nas u stanje određene ovisnosti o

osjećaju popunjenosti svakog trenutka ili, čak i više, čine nas dezorijentiranim, gotovo krivima kad bez srama ili glasom koji kao da se ispričava na pitanje ‘Što radiš?’ odgovorimo ‘Ništa’.

Roditelji i djeca žive u svijetu u kojem i mi živimo. Mi radimo i gotovo nikad nemamo pravo odlučivanja o svom radnom rasporedu ili udaljenosti našeg radnog mjesta, ili brzini kretanja prijevoznih

© Manuela Cecotti

sredstava kojima se tamo vozimo, ili o radnom vremenu jaslica, vrtića i škola u koje idu naša djeca. Složena je to igra organiziranja, balansiranja, elastičnosti u traženju pravog vremena za djecu ali i za sebe, da bismo uhvatili zraka, da bismo se dobro osjećali i na poslu, da bismo bili zanimljivi i dostupni svojoj obitelji, sposobni uživati u 'kvalitetnom zajedničkom vremenu'.

Mentalno vrijeme potrebno za organizaciju koje roditelji, osobito majke, troše dan za danom – mogli bismo reći i 'dominiraju' – rijetko se uvažava ili cijeni. Paradoksalno, jureći od jedne do druge obveze postajemo sve manje osjetljivi za vrijeme naše djece, sve zahtjevniji prema vremenu drugih, te vrlo zahtjevni prema ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja – zaboravljajući da oni moraju služiti zajednici. Računala i mobiteli omogućuju nam da 'uštedimo' malo vremena, ali ne i da ga oslobodimo. Naše društvo živi u srednjoj struji, još uvijek nesposobno kontrolirati anksioznost koja dolazi od stalne dostupnosti i neposrednog odgovora. Naprekidan niz zahtjeva, neprekidno 'odmah', onemogućuje nam da jasno razmislimo kako odgovoriti na sve te izazove i na koji način osigurati neki 'čaroban' alat koji će biti ključan za djecu i dovoljno moćan da ih učini snažnim osobama vičnima samoreguliranju.

Manje me brinu 'čudovišne' tehnologije u ranoj dobi od pojedinih poruka koje dolaze iz svijeta informacija, tiskanih medija i televizije. Čini se da problem podizanja djeteta može biti riješen odmah, bez medijacije i refleksije, s odgovorima i savjetima koji trenutno djeluju. Kako djecu staviti na spavanje, kako ih navesti da prihvate pravila svakodnevnog života, kako ih 'popraviti' čarobnim pravilima, u tjedan ili dva? Trebamo jasan i nedvosmišlen odgovor koji se temelji na 'istraživanjima'! Ali kojim istraživanjima? Kakve su to studije? Dobro istraživanje, bar u psihologiji i obrazovanju, daje dio odgovora na određene varijable i otvara nova pitanja više no što pruža odgovore. Stvarna opasnost je pojednostavljivanje velikih tema ljudskog razvoja, naglašavanje trendovskih pitanja, potraga za odgovorima koji su brzi, jednostavni, nedvosmišleni, u trenu učinkoviti.

Odgoj i obrazovanje zahtijeva vrijeme, refleksiju, sumnju; ono pronalazi rješenja koja su uvijek drukčija i složena. Od odraslih traži ustrajnost, esencijalnu kvalitetu (koju je gotovo nemoguće unaprijed provjeriti) dobrog edukatora. Cvijeće neće procvjetati za deset sekundi, poput onog u dokumentarcima. Treba vremena da bismo vidjeli pticu ili kukca ili ježa u vrtu, treba nam strpljenja, sreće...

© Manuela Cecotti

Odgajatelji posjeduju ta znanja, oni zapazaju rast i tijekom vremena akumuliraju raznovrsna iskustva o različitim načinima i ritmovima kojima djeca rastu. To se mora podijeliti s roditeljima i pomoći im 'oduprijeti' se i shvatiti da su toleriranje anksioznosti čekanja i težina dosljednosti suština odgoja i obrazovanja. Tu je i pitanje ravnoteže potrebne da bi djeca 'imala vremena' za rast, za uvježbavanje života u svom svijetu i okolnoj kulturi, za razmišljanje i učenje. U biti – da biste učili, morate razmišljati. Danas je, u potrazi za ravnotežom, potrebno dublje razmišljati o vremenu. Odrasli i odgajatelji imaju odgovornost osigurati vrijeme za igru i za razmišljanje, kreirati prostor i okruženje za djecu koji će ih štititi od neumjerenosti svijeta, ali i koji će im omogućiti kontakt s realnošću i njezinim novim alatima – koji će ih obučiti kako *biti* u stvarnom svijetu.

Što ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja mogu učiniti?

Kako organizirati vrijeme u ustanovama tako da dijete ima priliku doživjeti ravnotežu i aktivno učiti u atmosferi bezbrižnosti? Vrijeme koje djeca provode u jaslicama i vrtićima treba biti usklađeno s vremenom u ustanovama i vremenom odraslih koji koriste njihove usluge dok prate djecu, ali i odraslih koji u njima rade. To je pitanje međusobnog priznavanja. Roditelji puno razmišljaju o svom danu, o tome kako će balansirati rad, djecu, kretanje po gradu, raspodjelu odgovornosti, vrijeme u kojem rade i nešto drugo s djecom ili bez njih. Odgajatelji puno razmišljaju o organizaciji rada ustanova u kojima boravi mnogo slične, ali i različite djece. Oni razmišljaju o važnosti razumnih zajedničkih pravila koja se tiču djece i obitelji, razmišljaju o radu

u smjenama, usklađenosti vremenskih okvira kako bi se aktivnosti mogle provoditi, kako bi se osiguralo odvijanje rutina i maksimalna prisutnost odgajatelja – a sve da bi ponudili najbolje mogućnosti. Oni također moraju razmišljati o svom profesionalnom razvoju i svom životu žene ili muškarca, majke ili roditelja izvan ustanove. Administrativni djelatnici, opterećeni smanjenim resursima, pokušavaju osigurati razumnu i pravilnu strukturu vrlo različitim potrebama – različitim za roditelje i različitim za odgajatelje – da eksperimentiraju s novim i održivim rješenjima bez zanemarivanja saznanja iz prošlosti. Sve ove perspektive su razumne, sve su legitimne – no anksioznost nas odraslih nosi rizik smanjivanja bezbrižnosti u dječjem svijetu i uskraćuje nam prilike da zastanemo i uživamo u najljepšim godinama života svoje djece. Danas je život roditelja iznimno složen. *Usklađivanje rada i roditeljstva* lijepo su riječi koje podrazumijevaju mir, ali vidimo da nisu nimalo mirne. I tako, odrasli koji sudjeluju u odgoju i obrazovanju moraju pronaći vrijeme za razgovor i međusobno slušanje o našoj djeci. Sigurna sam da ćemo, ukoliko promotrimo djecu sa zadovoljstvom, znatiželjom i ozbiljnošću, zajednički pronaći neophodnu nit vodilju koja će nas odvratiti od pomisli da postoji samo jedno rješenje – naše – i da ćemo doći do novih ideja koje ćemo zajednički preispitivati. Naravno, za to nam je potrebno vrijeme...

Susanna Mantovani je profesorica pedagogije i kulture obrazovanja na Sveučilištu u Milanu-Bicocca, Odjel za izobrazbu iz područja humanističkih znanosti 'Riccardo Massa'.
susanna.mantovani@unimib.it